

ВПЛИВ ІНВЕСТИЦІЙНО-ІННОВАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ НА МЕХАНІЗМ РЕГУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ ПЛОДОВО-ОВОЧЕВИХ КОНСЕРВНИХ ВИРОБНИЦТВ В УКРАЇНІ

Постановка проблеми. Розвиток плодоовочевих консервних виробництв формується на основі інвестицій та базується на спроможності і готовності підприємств до активної інвестиційної діяльності. Цей процес передбачає придбання сучасного обладнання для обробки плодово-овочевої продукції та її консервування, значна частина інвестицій може бути спрямована на маркетингові дослідження, придбання ліцензій та інших результатів НДДКР. Оскільки провідні зарубіжні технології досить часто недоступні за ціною або іншими параметрами вітчизняним виробникам, національні консервні підприємства намагаються розробляти та застосовувати власну інноваційну продукцію. В результаті пріоритетом для вітчизняних виробників є вдосконалення зарубіжної техніки та технології, розширення асортименту продукції та підвищення її якості. Отже, переважно інвестиції спрямовані у поширення інноваційної діяльності консервних підприємств.

У той самий час економічне зростання на основі фактора інвестицій не сприяє достатньою мірою адекватному зростанню підтримуючих галузей. Виробництво в основному продовжує базуватися на зарубіжній технології та обладнанні, навіть на окремих напівфабрикатах і деталях. Масштабне інвестування економіки можливе за умов загальнонаціонального визнання пріоритетних галузей, спрямування коштів на їх розвиток. При цьому приймається рішення про обмеження поточного споживання. Необхідною є протекціоністська політика держави з метою стимулювання модернізації, якісного оновлення виробництва.

Напрями розвитку на основі інвестицій хоч і спрямовані на вкладення капіталу в підвищення конкурентоспроможності ряду галузей, але у переважній більшості галузей відбувається тільки просте їх відновлення.

Аналіз останніх досліджень. Проблемам інвестиційно-інноваційного розвитку присвячені численні праці вітчизняних та іноземних економістів [1-10]. В цих роботах досить повно і ґрунтовно розглядаються загальнодержавні, галузеві та регіональні проблеми інвестиційно-інноваційного розвитку. Втім, проблему не можна вважати повністю вирішеною. Активізація інвестиційно-інноваційної діяльності у кожній соціально-економічній системі (галузі, регіоні) вимагає врахування її специфічних особливостей та інвестиційно-інноваційного потенціалу розвитку.

Формулювання завдання дослідження. Стимулювання інвестиційно-інноваційного розвитку системи плодово-овочевого консервного виробництва вимагає окремої уваги, адже механізм стимулювання розвитку має враховувати специфічні особливості консервного виробництва.

Метою цієї статті є розробка концептуальних засад формування механізму стимулювання інноваційного розвитку плодово-овочеконсервного виробництва в Україні.

Виклад основного матеріалу. Слід зазначити, що економіка України поки що розвивається на основі вже сформованої технологічної бази. Але зростання можливе лише до того часу, поки остаточно не будуть вичерпані ресурсні запаси і не почнеться процес їх подорожчання. З того часу досягнуті темпи економічного зростання почнуть знижуватися з великою швидкістю. Якщо йти таким шляхом, то це в недалекому майбутньому може стати негативним процесом. Такі положення створюють практичні передумови і висувають як першочергове завдання перехід економіки України на інноваційну модель

розвитку, коли зростання суспільного виробництва буде здійснюватися за рахунок запровадження новітніх досягнень науки і техніки, тобто економіка почне розвиватися за рахунок інтенсивних факторів.

Інновації стануть основним фактором економічного зростання та основоположною ланкою в реалізації сучасної науково-технічної революції. При цьому повинні бути віднесені на другий план інвестиції та природні ресурси, які домінували багато років як основний фактор економічного зростання [11].

Підприємства харчової та, зокрема, плодоовочевої консервної промисловості вирішують стратегічне завдання забезпечення продовольчої безпеки країни, тому проблема підвищення ефективності їх роботи на засадах активізації інвестиційно-інноваційної діяльності є одним із пріоритетних напрямків розвитку вітчизняної економіки [12].

Для забезпечення розвитку системи плодово-овочеконсервних виробництв необхідно досліджувати паралельно стан ринку та ринкової інфраструктури.

В Україні існує невідповідність між наявним інноваційним потенціалом і фінансово-економічними можливостями його реалізації. Формування інноваційного типу розвитку в умовах ринкової економіки України можливе лише за умови активізації і системної підтримки інноваційного сектору.

Основним джерелом фінансування інновацій у промисловості були і залишаються власні кошти підприємств, яких недостатньо для ефективної діяльності і тому виникає гостра необхідність залучення інвестиційних ресурсів [12].

Зі зростанням ролі науково-технічного прогресу у процесах відтворення виникає інноваційний сегмент інвестиційного ринку, що пов'язаний із вкладаннями інвестицій у такі види реальних нематеріальних активів, як: науково-технічна продукція, інтелектуальний потенціал, що має особливості, які пов'язані із розподілом фінансових потоків при розробці інноваційної продукції. Зростання обсягів виробництва в Україні останніми роками сприяло зростанню обсягів інвестицій в основний капітал.

Як відзначає Іванова В.М., основні переваги прямих іноземних інвестицій для країн – нових ринкових економік є очевидними: вони компенсують дефіцит внутрішніх заощаджень, що виникає протягом періоду ринкових трансформацій, забезпечують більш ефективну комбінацію внутрішніх і зовнішніх факторів довгострокового фінансування, сприяють впровадженню сучасних технологій в умовах становлення інформаційного суспільства, сприяють створенню стратегічних альянсів між місцевими та іноземними підприємствами та забезпеченню адаптації суб'єктів господарювання до умов конкурентного середовища [13].

Залучення прямих іноземних інвестицій має певні переваги порівняно з використанням зовнішніх кредитних ресурсів, а саме: на відміну від кредитів, сплата дивідендів з прямих іноземних інвестицій залежить від одержаного прибутку, що пов'язано з кінцевим результатом та з ефективністю капіталовкладень; репатріація іноземного капіталу або доходів регулюється приймаючою країною, на відміну від конкретних умов надання кредиту і процентних ставок міжнародного грошового ринку, які коливаються за різних змін світової ситуації; більшість ТНК реінвестують частину своїх прибутків, у зв'язку з чим трансфер прибутків від прямих іноземних інвестицій у кількісному вигляді нерідко є значно меншим, ніж виплати з обслуговування зарубіжного кредиту; на відміну від банківських кредитів, особливо короткострокових, матеріально-майнові інвестиції ТНК, як правило, не ведуть згодом до раптового вилучення прямих іноземних інвестицій, оскільки матеріальні активи є втіленими в будівлі, обладнання тощо; прямі іноземні інвестиції не збільшують заборгованості, а навпаки, стимулюючи експортні доходи, створюють умови для зменшення боргу. З огляду на вказані переваги, країни – нові ринкові економіки намагаються створити найсприятливіші умови для заохочення та найбільш ефективний механізм використання прямих іноземних інвестицій.

Водночас, як свідчить досвід промислово розвинутих країн, найбільший ефект досягається завдяки поєднанню високої інвестиційної активності економіки та іноземного капіталу, що генерує синергетичний ефект у вигляді зростання національної економіки й посилення її конкурентоспроможності. Проте значні обсяги іноземного капіталу вдається залучати країнам, де розвивається внутрішнє інвестування та визріли ендогенні чинники для припливу прямих іноземних інвестицій. Формування ефективної взаємодії національних та іноземних інвестицій вимагає мобілізації внутрішніх ресурсів та використання національних переваг, що є умовами економічного розвитку.

Взаємодія національних та іноземних капіталів у рамках реалізації національних інвестиційних моделей обумовлюється різними чинниками: в розвинутих країнах – потребою оптимізації регіональної структури та рівня безробіття, а в країнах – нових ринкових економіках – стратегією інтеграції у світову економіку і забезпечення виходу на світові ринки. Останні все більше залучають не тільки горизонтальні прямі іноземні інвестиції, спрямовані на забезпечення їх власних внутрішніх ринків, а й вертикальні, що сприяють інтеграції місцевого виробництва до європейської виробничої мережі.

Оскільки інновації здійснюються у процесі прийняття рішення інвестора щодо напрямів вкладання коштів, то існує взаємозамінність інновацій та інвестицій. Вона виявляється у екстенсивному або інтенсивному типі економічного розвитку. Для інновацій та інвестицій також характерна їх взаємодоповнюваність, що полягає у неможливості здійснення інновацій без інвестицій. Інновації, у свою чергу, забезпечуючи підвищення ефективності економіки, розширюють джерела інвестицій.

Таким чином, для того, щоб нововведення перетворилося на інновацію потрібні інвестиції, а необхідною умовою інноваційної діяльності є інвестування. Через це стверджуємо, що інноваційна та інвестиційна види діяльності представляють собою взаємопов'язані і взаємозумовлені процеси, які визначаємо як інноваційно-інвестиційну діяльність. На наш погляд, вона є особливою формою інвестиційної діяльності, яка реалізується у системі індивідуальних, колективних та суспільних дій наукового, технологічного, організаційного, виробничого, фінансового та комерційного характеру, здійснення яких приводить до впровадження у практичну діяльність нововведень з метою досягнення соціально-економічної вигоди.

Запропоноване визначення на відміну від тих, що існують у науковій літературі, по-перше, виявляє суб'єкти інноваційно-інвестиційної діяльності, які є ініціаторами відповідних дій, по-друге, відображає сферу здійснення цих дій у плані проходження стадій від моменту виникнення до практичної реалізації нововведень, по-третє, визначає сутність інноваційно-інвестиційної діяльності як процесу безпосереднього впровадження у практичну діяльність нововведень і, по-четверте, вказує на цілеспрямованість відповідних дій.

Розглядаючи цільову спрямованість інноваційно-інвестиційної діяльності, необхідно розмежовувати цілі різних суб'єктів економіки. Держава як виразник загальнонаціональних інтересів, реалізує в інноваційній сфері прагнення до максимізації суспільного добробуту, що виявляється у підвищенні рівня життя населення за рахунок досягнення стабільних темпів економічного зростання на основі інноваційних факторів. У структурі підприємницького інтересу виявлено взаємодію двох аспектів. По-перше, матеріально-мотиваційного, пов'язаного з ринковою оцінкою діяльності, розмірами винагороди у вигляді доходу (прибутку), і, по-друге, загальноекономічного, який виявлено у реалізації індивідуальних здібностей, можливості повноцінного і диференційованого вияву потреби до самостійної ініціативної діяльності.

З огляду на існування різних цільових спрямувань до здійснення інновацій, запропоновано їх удосконалени класифікацію, побудовану за критерієм мотивації до інноваційно-інвестиційної діяльності. Серед всіх інновацій виділено два їх різновиди: внутрішньостимульовані та зовнішньостимульовані інновації. Внутрішньостимульованими є ті інновації, які мотивують суб'єкта на прийняття

інноваційних рішень виключно із його прагнення більш повно реалізувати економічний інтерес до максимізації прибутку у межах окремої підприємницької структури. Зовнішньостимульовані інновації виникають на основі стимулів, пов'язаних із впливом на економічну діяльність господарюючого суб'єкта факторів зовнішнього середовища.

У свою чергу внутрішньостимульовані інновації поділено на об'єктивно стимульовані та суб'єктивно стимульовані. Перші породжуються дією як ендегенних (управління, організація виробничого процесу тощо), так і екзогенних факторів (ринкове оточення, конкуренція, діяльність держави тощо), відображають прагнення до максимізації прибутку і є результатом об'єктивної закономірності поведінки господарюючого суб'єкта у ринкових умовах. Другі – пов'язані із дією суб'єктивних факторів і відображають мотивацію, побудовану на психологічних особливостях підприємця-новатора.

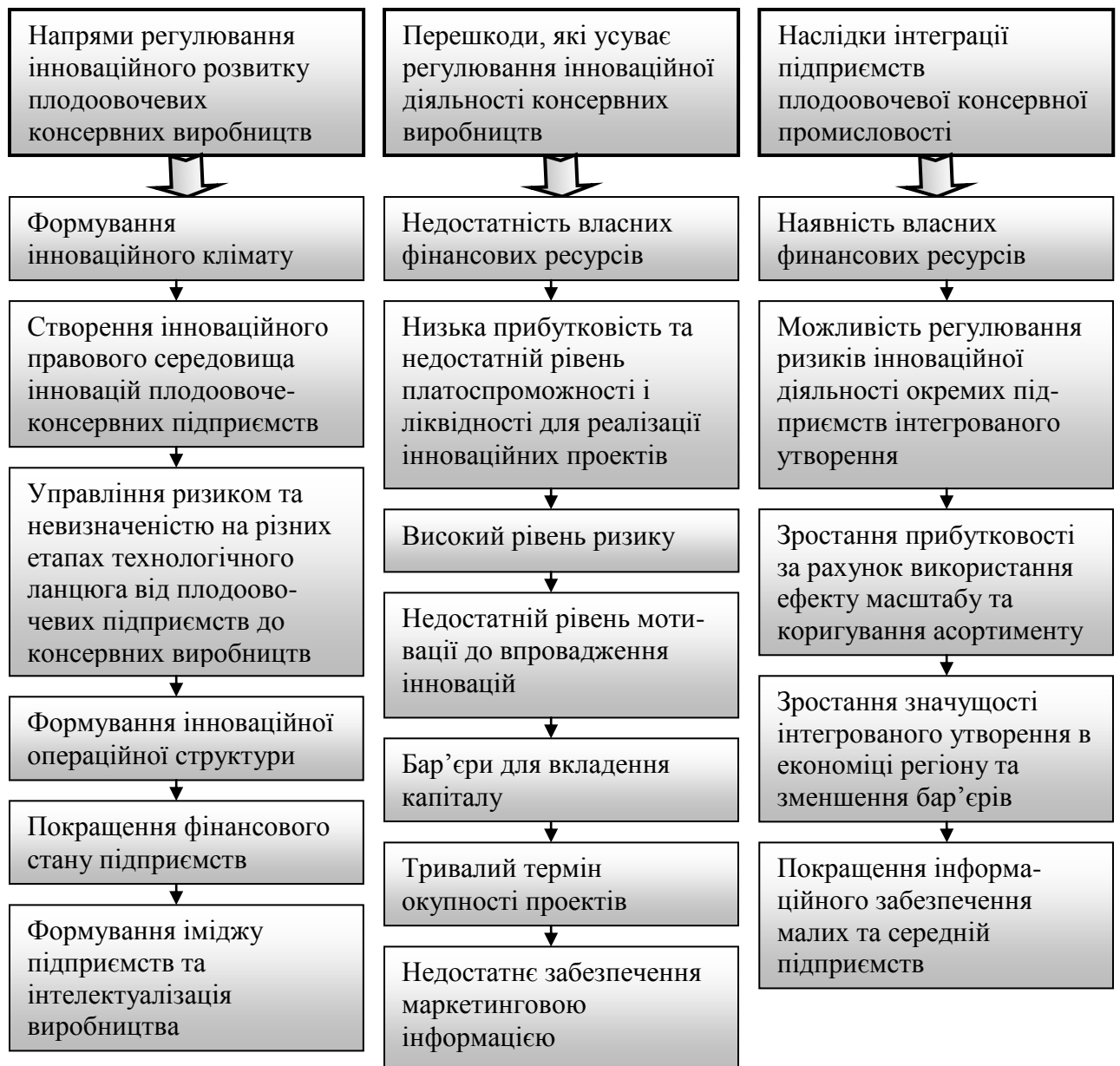

Рис. 1. Основні напрями регулювання перешкод, що виникають у інноваційно-інвестиційній діяльності плодоовочевих консервних виробництв

Простежуючи за світовим досвідом регулювання інноваційно-інвестиційної сфери з огляду на те, як держава заохочує здійснення інноваційних інвестицій, визначено новий критерій групування заходів державного впливу. Передусім, це діяльність держави та її вплив на перешкоди, які виникають на шляху інвестування в інноваційному напрям. За обраним критерієм регулюючий вплив держави згруповано за п'ятьма напрямками. Це створення інноваційної інфраструктури, яка виступає передатним механізмом, завдяки якому науково-технічні винаходи проходять шлях до впровадження у виробництво; формування правового середовища, через яке реалізується державна підтримка створення відповідних організаційних формувань і регулюючих інститутів НТП; управління ризиком і невизначеністю; створення інвестиційного середовища, в якому формуються фінансові джерела потенційних інновацій; формування соціокультурного середовища інноваційної діяльності. Рис. 1 демонструє запропоновані нами напрями державного регулювання, завдяки яким держава може усувати перешкоди, які виникають під час здійснення інноваційно-інвестиційної діяльності підприємств структури плодово-овочеконсервного неоальянсу.

Виділені напрями державного впливу виявляють механізм створення мотивів у підприємницького сектора до інновацій за умови, що потенційний новатор в силу існування протидіючих НТП тенденцій не виявляє зацікавленості в інноваційному інвестуванні.

Висновки. На основі вивчення світового досвіду регулювання інноваційно-інвестиційної сфери, визначено новий критерій групування заходів державного впливу. Передусім, це діяльність держави та її вплив на перешкоди, які виникають на шляху інвестування в інноваційному напрям. За обраним критерієм регулюючий вплив держави згруповано за п'ятьма напрямками: створення інноваційної інфраструктури, яка виступає передатним механізмом, завдяки якому науково-технічні винаходи проходять шлях до впровадження у виробництво; формування правового середовища, через яке реалізується державна підтримка створення відповідних організаційних формувань і регулюючих інститутів НТП; управління ризиком і невизначеністю; створення інвестиційного середовища, в якому формуються фінансові джерела потенційних інновацій; формування соціокультурного середовища інноваційної діяльності.

Анотація

Статтю присвячено розробці концептуальних засад формування механізму стимулювання інноваційного розвитку плодово-овочеконсервного виробництва в Україні. Визначено основні напрями регулювання перешкод, що виникають у інноваційно-інвестиційній діяльності плодоовочевих консервних виробництв.

Ключові слова: інвестиційно-інноваційний розвиток, плодово-овочеve консервне виробництво, організаційно-економічний механізм, інтегроване об'єднання.

Аннотация

Статья посвящена разработке концептуальных основ формирования механизма стимулирования инновационного развития плодово-овощеконсервного производства в Украине. Определены основные направления регулирования препятствий, которые возникают в инновационно-инвестиционной деятельности плодоовощных консервных производств.

Ключевые слова: инновационно-инвестиционное развитие, плодовоовощное консервное производство, организационно-экономический механизм, интегрированное объединение.

Summary

The Article is dedicated to development conceptual основ shaping the mechanism of the stimulation innovation developments fruit-vegetable-tin production in Ukraine. The Certain main trends of the regulation obstacle, which appear in innovation -investment activity fruit-vegetable tin production.

Key-words: innovation-investment development, fruit-vegetable tin production, organizing-economic mechanism, integrated association.

Список використаних джерел:

1. Данилишин Б., Чижова В. Научно-инновационное обеспечение устойчивого экономического развития Украины // Экономика Украины. – 2004. - №3. – С.4-11.
2. Гальчинський А., Геєць В., Кінах А., Семиноженко В. Інноваційна стратегія українських реформ. – К.: Знання України, 2002. – 336 с. – С.111-112.
3. Никифоров А. Національна інноваційна система: вибір України // Економіст. – 2005. - №12. – С.35-41.
4. Титаренко Б. До питання про складові інноваційної діяльності // Економіст. – 2005. - №12. – С. 66-67.
5. Безчасний Л., Онишко С. Тенденції на світовому ринку капіталів та їх вплив на інвестиційну діяльність в Україні // Економіка України. – 2001. – №3. – С.4-12/
6. Єщенко П. Національна економіка потребує інноваційного прискорення // Економіка України. – 2007. - №2. – С.90-91.
7. Новицький В. Імперативи інноваційного розвитку // Економіка України. – 2007. – №2. – С.45-52.
8. Якубовський М., Щукін В. Інфраструктура – фактор інноваційного розвитку промисловості // Економіка України. – 2007. - №2. – С.27-38.
9. Наумов О., Бігун І. Концепція регіональної інвестиційної програми Херсонської області // Економіка України. – 2004. - № 2. – С. 28-33.
10. Зятковська Л.І. Інноваційні технології – важливий фактор промислового виробництва // Фінанси України. – 2001. - №11. – С. 62-65.
11. Гречан А.П. Методологічні основи розвитку легкої промисловості на інноваційних засадах: дис. ... доктора економ. наук / Гречан А.П. – К, 2005– 459 с.
12. Маказан Є.В. Інвестиційно-інноваційна діяльність підприємств харчової промисловості: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. економ. наук / Є.В. Маказан – К, 2008 – 22 с.
13. Іванова В.М. Взаємодія національного та іноземного інвестування в нових ринкових економіках в умовах глобалізації: автореферат дис. на здобуття наук. ступеня канд. економ. наук / В.М. Іванова – Київ, 2008 – 22 с.